

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Geographiae Veteris Et Novae

Parallela Geographica Italiae Veteris Et Novae

Briet, Philippe

Parisiis, 1649

Cap. XIV. De Mirandis locis Italiæ Antiquæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13120

quæ nihil aut parùm ad rem præsentem facit.

Distinctiùs, & clariùs Sirmondus nullum discrimen statuit inter Urbicarias, atque Suburbicarias regiones, atque ita dictas esse putat quòd Vicario vrbs Romæ subiicerentur, seu *subessent vrbs Vicario*, videlicet Latium, Tuscia & Umbria, Picenum, Valeria, Samnium, Apulia & Calabria, Lucania cum Brutiis, Sicilia, Sardinia, Corsica, numero decem: cùm aliæ 7. Vicarium Italiæ agnoscerent; quòd probat aliquot locis ex Codice Theodosiano, quibus addes quod apud scriptores de limitibus, Tuscia non semel Suburbicaria dicitur, quam vocem dum decurtare nititur Gutherius, iis accensendus est quibus Conia est pro Ciconia. Hinc Symmacho lib. 3. Epist. 13. *Spoletum Suburbanitas nostra* dicitur: & Sicilia actione 7. in Verrem *Suburbanitas huiusce Prouinciæ*, & Floro lib. 3. cap. 19. *quodammodo Suburbana Prouincia*.

ANNONARIÆ dictæ sunt feracissimæ quædam regiones, vt Picenum, de cuius fertilitate suprâ inuimus: item & Tuscia Annonaria dicta fuit; videlicet pars eius circa Florentiam. Quòd & *Umbriam* Annonariam dictam esse velit idem Gutherius viris eruditissimis displicet, nec vllò in loco, quod sciam, reperiet. Sic Tusciæ pars illa Suburbicaria non erat, & Vicario Italiæ subiecta, & ad discrimen Urbicariæ partis appellata est Annonaria, vt factum erat in Piceno.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

De mirandis locis Italiæ antiqûæ.

§. I. *Admiranda Galliæ Cisalpinæ.*

LAcvs iuxta Eridanum aquâ calidâ feruet, & odorem tam tetrum exhalat, vt armentis aquandis inutilis sit, & aues etiam superuolantes enecet. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

Circa Venetos (malè vulgò Venetias legitur) admirandum contingit. Cùm innumerabiles eorum regionem Gracculorum myriades deuastent, ferunt incolas sub eorum aduentum ad confinia omnis generis frugum spargere semina, & velut Diuum donaria proiicere; quibus degustatis Gracculi velut hostium incurfu mox superuenturo subsistunt. *Idem eodem loci.*

In Patauinorum aquis calidis (Aponi aquas intelligit) herbae nascuntur. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Contra Timauum amnem Insula parua in mari est cum fontibus calidis, qui pariter cum aestu maris crescunt, atque minuuntur. *Idem Plinius loco citato.*

Iuxta eundem Fl. Timauum duo luci sunt, quorum alter facer est Iunoni Argiux, alius Iunoni Ætolæ, in quibus ferae ita mansuescunt ut lupi versentur cum ceruis, & accedentium hominum manus demulceant. *Strabo libro quinto.*

In Italiae lacu qui Benbenachus dicitur (lege *Benacus*) Insula est cultoribus habitata, atque arboribus domesticis confita, quae fluitans hinc inde circumfertur, ventis impellentibus. *Sotionis Graeci Scriptoris Fragmentum de fluminum, fontium, & lacuum admirandis.*

In Lario lacu Addua fluuius, in Verbano Ticinus, in Benaco Mincius, in Seuino Ollius, multorum millium transitu hospitales suas tantum, nec largiores quam intulere aquas euehunt. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Fons in Larium lacum influit, qui ter in die, stasis auctibus, & diminutionibus crescit, decrescitque; cuius miraculi causam auctor refundit in spiritum inclusum terrae visceribus, subinde emergentem. *Plinius iunior testis auctoritatis, & loci Dominus, lib. 4. Epistolâ ultimâ.*

Plinius secundus eius auctoris auunculus cap. 103. libri 2. ait singulis horis intumescere atque subsidere.

Ad eundem lacum Larium ager peramicenus, ad quem Ciconiae non permeant: sicut nec octauum circa lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu examina Gracculorum, Mone-dularumque. *Plinius lib. 10. cap. 29.*

Fons Padi mediis diebus aestiuis, velut interquiescens semper aret. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

In Agro Mutinensi Insula fluctuans visitur. *Idem lib. 2. cap. 95.*

In eodem Agro erumpit ignis stasis Vulcani diebus. *Idem Plinius eodem lib. cap. 107.*

In eodem Agro Mutinensi, duo montes inter se concurrerunt, crepitu maximo assultantes, recedentesque, inter eos flammâ, fumoque in caelum exeunte: interdum spectante è viâ Æmiliâ magnâ Equitum Ro. familiarum (*aliter famulorum*) & viatorum multitudine. Inueni hoc in voluminibus Hetruscae disciplinae.

Eo concursu villæ omnes elisæ, animalia permulta, quæ intrâ fuerant, exanimata sunt, anno ante Sociale bellum. *Plinius lib. 2. cap. 83.*

Ad Rauennam vites in paludibus nascuntur, & celerrimè perficiuntur, & fructum vberimum ferunt; sed post quartum, quintumque annum perire solent. Ibidem quoque aër, licèt palustris, innoxius est. *Strabo libro quinto.*

§. 2. De Admirandis Vmbria.

IN Agro Reatino fons *Neminiæ* appellatus, alio, atque alio loco exoritur, annonæ mutationem significans. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Ex eodem Fonte, sed hunc autor *Mentem* vocat, si quis aquam biberit odorem vini non feret. *Sotion in Fragmentis Miraculorum in fontibus, fluuiis & lacubus.*

In exitu paludis Reatinæ saxum semper succrescit. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

In Agro Reatino aliquot iugera ad ingressum equitantium tremunt. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Reatinis paludibus vngulæ iumentorum tantùm indurantur. *Plinius lib. 31. cap. 2. ex Cicerone incerto loco.*

In lacu Velino nullo die non apparet Arcus, seu Iris. *Plinius lib. 2. cap. 62.*

In Aquis Cutiliis (lacus dicitur *Cutilia*, éstque Italix vmbilicus in agro Reatino, inter Reate & Amiternum) Insula fluitat, quæ numquam in eodem loco visitur. *Plinius lib. 2. cap. 95. & Dionysius Halicarnassensis lib. 1.*

§. 3. De Admirandis Hetruria.

IN Sinu Tusco, sed quo loco non exprimit auctor; erupit aliquando terra flagrans violento cum motu: proditurque memoriæ circa illam multitudine piscium fluitante, expirasse confestim quibus ex his cibus fuisset. *Plinius lib. 2. cap. 88.*

In Stationensi (Tuscix) agro, Insula fluitat. *Plinius lib. 2. cap. 95.*

In calidis aquis Pisanorum ranæ nascuntur. *Idem eodem lib. cap. 103.*

Tra-

Trasimenus lacus aliquando totus exarfit. *Idem Plinius lib. 2. cap. 107.*

Ad Vetulonios in Hetruriâ non procul à mari in aquis calidis pisces reperiuntur, & viuunt. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Vulturnum Tuscorum oppidum opulentissimum totum fulmine concrematum est; illud fulmen quod dicitur cremans à Marte est. *Plinius lib. 2. cap. 52.*

In Tarquiniensi lacu, qualiter Sabatus nominatur, duæ Insula nemora circumferunt, nunc triquetram figuram edentes, nunc rotundam, numquam quadratam, ventis eam immutantibus. *Plinius lib. 2. cap. 95.*

In eodem lacu quoties aqua pellucida est, conspiciuntur in imo fundo, permulta ædificiorum templorumque vestigia. *Sotionis Græci Fragmentum de Miraculis fontium, fluminum, & lacuum.*

Prope Cosas fons est, in quem si dimiseris vas omnino plenum vino, sic ut redundet, continuo à omni aceto vehementius accescet. *Isidorus apud prædictum Sotionem.*

In parte Mæsiæ Sylvæ (eâ Veientam est) tantum reperiuntur glires. *Plinius lib. 8. cap. 58.*

Ad aquas Murtias in Veiente, & in Syluâ Cyminiâ, loca sunt in quibus in terra depacta non extrahuntur. *Idem Plinius lib. 2. cap. 96.*

In Cyminio lacu, ubi oppidum prius fuit, visuntur, aquâ pellucidâ, vestigia rectorum; hoc oppidum Succiniense Ammianus vocat. *Sotionis Græci Fragmentum de Miraculis, &c. & Ammianus Marcellinus lib. 17.*

In Falisco omnis aqua pota candidos boues facit. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

In eodem Agro Falisco non procul ab vrbe Româ familiæ paucæ sunt quæ vocantur Hirpiæ. Hæ sacrificio annuo quod fit ad montem Soractem Apollini sacrum super ambustam ligni struem ambulantes, non amburuntur; & ob id Senatusconsulto perpetuam militiæ, omniumque aliorum munerum vacationem habent. Varro hoc tribuit medicamento. Strabo pro Apolline Deam Feroniam supponit. *Plinius lib. 7. cap. 2. Strabo lib. 5. Varro apud Seruium in XI. Aeneid.*

Ad Soractem Montem fons est latitudinis quatuor pedum; is oriente sole exundat feruenti similis, aues autem quæ ex eo gurgit. *Parall. Geogr. Tom. II.*

stauerint mortuæ concidunt. *Varro, & ex eo Plinius.*

In eodem Monte spiritus scrobibus emittuntur, volucris tantum mortiferi. *Plinius lib. 3. cap. 93.*

§. 4. *De Admirandis Latij.*

REPERITVR apud Auctores subiectis Ariciæ aruis, si carbo deciderit ardere terram. *Plinius lib. 2. cap. 107.*

In Monte Circeo lethale venenum nasci perhibetur tam potens, vt sumptum mox pilis nudet totum corpus, ac membra omnia sic dissoluat, vt velut liquefcentium cadauerum speciem miserabilem præbeant. *Aristoteles in mirandis Auscultationibus.*

Inter Terracinam, & ædem Feroniæ turres bellicis temporibus fieri desiere, nullâ non earum fulmine dirutâ. *Plinius lib. 2. cap. 55.*

Apud Tusculanum locus est in quo in terram depacta non extrahuntur. *Plinius lib. 2. cap. 96.*

In Agro Gabiensi non procul ab vrbe Româ iugera ferè ducenta ad cursum equitantium tremunt. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

In Vadimone lacu iuxta prædia Amerina, sylua est, quæ numquam in eodem loco visitur. *Plinius lib. 2. cap. 95.*

In Agro Sabino aiunt vnctum flagrare lapidem. *Plinius lib. 2. cap. 107.*

In Crustumino agro natum fœnum ibi noxium, extrâ salubre est. *Idem lib. 2. cap. 96.*

In Mutiis pratis non procul ab vrbe Româ Insula aliqua fluitat nullis alligata terris. *Plinius eodem libro cap. 95.*

In Agro Cæcubo vitifero, & palustri Sylua numquam eodem in situ visitur. *Plinius lib. 2. cap. 95.*

Fucino lacui inuectus amnis (Vibius Seq. hunc Pitornium vocat) non miscet aquas suas cum lacu, sed quas intulit, euehit. *Vibius Sequester libello de fluminibus, & Plinius lib. 2. cap. 103.*

§. 5. *De Samnio latè sumpto.*

Ad Beneuentum sic venti & turbines desæuiunt, vt homines equis insidentes deturbent, equosque ipsos deiiciant; ideo olim Malauentum vrbs dicebatur. *Plinius, & Titus Linius.*

In Hirpinis Anfancti ad Mephitis ædem locus est, quem qui intrauere moriuntur. *Plinius lib. 2. cap. 93. Cicero lib. 1. de Diuinatione.*

In eodem loco victimæ non immolabantur cultro, sed tetto odore suffocabantur loco applicitæ; & hoc erat litationis genus. *Seruius in 7. Aeneidos.*

In Agro Picinate (is in Piceno est) fluuius est *Nouanus* (lege *Romanus*) qui omnibus solstitiis torrens, brumâ exsiccat. *Idem eodem libro cap. 103.*

Quemadmodum Pſylli in Africâ serpentibus medentur (vt tradit Sospater) ita & Marſi in Italiâ: tradunt autem à Circe oriundos esse, ideóque vim illis à naturâ inditam contra venena. *Plinius lib. 7. cap. 2.*

Nec minus ostentum nostra cognouit ætas (ait Auctor) anno Neronis Principis supremo, sicut in rebus eius exposuimus, pratis oleisque intercedente viâ publicâ in contrarias sedes transgressis, in Agro Marrucino, prædiis Vectij Marcelli equitis Ro. res Neronis procurantis. *Sic loquitur Plinius lib. 2. cap. 83.*

§. 6. De Admirandis Campaniæ.

CLANIUS Fl. auctu suo pestem terræ meditatur (*hoc est præcinit*) *Vibius sequeſter libello de fluminibus.*

Ad Liternum fons acidulus potus vini modo temulentos facit. *Plinius.*

Circa Cumas fluuius est Cetes ab indigenis dictus, in quem iacta quæcumque fuerint enascuntur, ac postremò indureſcunt in lapidem. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

In Agro Sinuessano spiritus è scrobibus erumpunt, hominibus, & omnibus animalibus mortiferi. *Plinius lib. 2. cap. 93.*

In Agro Sidicino (ciuitas Theanum Sidicinum nominatur) aiunt vntum flagrare lapidem. *Idem Plinius lib. 2. cap. 107.*

In Agro Cassinate fluuius est Scatebra dictus, frigidus admodum, abundantior æstate. *Idem Plinius.*

In Agro Caleno aqua est acidula, quæ pota vini modo temulentiam inducit. *Idem qui supra.*

In Campaniâ lacus Aornus dictus circumdatus arboribus, in quo tamen folium nullum videtur. *Aristot. in admirand. Auditionib.*

Supra eundem locum quem Latini Auernum dicunt, Græci præfenti miraculo ἀόπρον vocant, si aliquæ aues superuolent exanimantur, & cadunt. *Lucretius lib. 2. Maro lib. 6. Claudianus 2. de raptu, &c.*

Ad Aquas Scantias (Cicero Syluam vocare videtur) è fonte flamma exit, quæ accenditur aquis. Hæc quidem inualida est cum transit, nec longè in aliâ materiâ durat. Viret æternò hunc fontem igneum contegens fraxinus. *Plinius lib. 2. cap. 107.*

Iuxta montem Pausilipum Cæsar piscinam habuit in quâ piscis vixit annis sexaginta. *Columella, & Plinius lib. 9. cap. 54.*

Puluis Putecolanus iactus in vndas aggerem facit vndis inexpugnabilem. *Plinius lib. 35. cap. 13. Strabo lib. 6. & Vitruuius lib. 5. c. 12.*

Charoniæ Scrobes tam mortiferum spiritum exhalant, vt omnia animalia suffocent. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Pithecusæ Insulæ in Campano sinu repente feruntur enatæ, mox in his Epopon montem, cum repente item flamma ex eo emicuisset, campestri æquatam planitie: in eadem Insulâ oppidum haustum profundo est, aliòque terræmotu stagnum emerfit, alio denique motu prouolutis in mare montibus Insula Prochyta exitit. *Plinius lib. 2. cap. 88.*

Sunt in Pithecusis Insulis æstuaria igneâ quidem vi, feruentique supra modum ardore, quæ tamen flammam non emittunt. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

§. 7. De Admirandis Magnæ Græciæ.

SILARVS fluuius Lucaniæ & Campaniæ limes decurrit; in eum immersa folia, virgultâque lapidescunt, nec tamen immutato colore, vel formâ, quamquam eius aquæ salubris potus sit. *Plinius, Strabo, Silius Italicus.*

Ferro in Lucanis pluit anno antequam M. Crassus à Parthis interemptus esset, omnésque Lucaniæ milites, quorum magnus erat in eius exercitu numerus. *Plinius lib. 2. cap. 56.*

In Salentino oppido Egnatiâ imposito ligno in quoddam saxum ibi sacrum, aiunt protinus flammam existere. *Plinius lib. 2. cap. 107.*

In Agro Salentino iuxta oppidum Manduriam lacus ad marginem plenus, nec exhaustis aquis minuitur, nec augetur infusis. *Idem Plinius lib. 2. cap. 103.*

In Apuliâ Dauniâ templum est Mineræ Achaicæ sacrum, ubi arma & secures Diomedis atque sociorum eius: Hic ferunt esse canes, qui nullâ iniuriâ Græcos venientes impetant, sed tanquam familiarissimis blandiantur. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

Brundusij in portu fons incorruptas profert aquas nauigantibus. *Plinius lib. 2. cap. 103.*

Tarenti aiunt cauponem noctu insanisse, interdium vina vendidisse, sed & clauiculam domus suæ ita in zonâ conseruasse, ut numquam eam, multis eam suffurari conantibus, amiserit. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

In Lacinia Iunonis Arâ sub dio posita cinerem aiunt esse immobilem perflantibus undique procellis. *Plinius lib. 2. cap. 107. Titus Lilius, & Valerius Maximus.*

Circa Iapygium Promontorium fontem esse tradunt, qui cruore defluens, eâ parte in nauigabile reddit mare odoris grauitate. *Aristoteles in admirandis Auditionibus.*

Locris nullo non die arcus cælestis apparet. *Plinius lib. 2. cap. 62.*

Ibidem sicut & Crotonæ pestilentia nunquam fuit, nec villo terræ motu laboratum est. *Plinius eodem libro cap. 96.*

Crathis fluuius in Magnâ Græciâ hominum capillos dealbar, aut fuluos facit, & multa mala sanat, ἀνθρώπους ποιεῖ ξανθοτεχνῆν, & λευκοτεχνῆν, & ἄλλα πολλά πᾶσι ἰᾶται. *Strabo lib. 6. sua Geographia.*

Sybaris fluuius potus ab equis eos πυρπικὸν ποιεῖ, reddit eos sternutamentis obnoxios, quare hinc solent equi magnâ curâ amoueri. *Idem Strabo, eodem libro.*

Lusias Thuriorum fluuius tametsi pellucidos habeat liquores, nigerrimos tamen pisces procreat. *Aelianus lib. 10. hist. Animalium cap. 39.*

Alex fluuius olim agrum Rheginum à Locrensi diuidens eius est naturæ, ut quamuis ripæ eius vix distent iugeris spatio, tamen eutras transuolent cicadæ. *Aelianus lib. 5. hist. Animal. cap. 9.*

In Locrorum parte vocales sunt Cicadæ, in Rhegiensi agro mutæ, ager Alece Fl. tantum dirimitur. *Strabo, Plinius, Pausanias.*

§. 8. Admiranda veteris Siciliae.

FRETVM inter Siciliam & Italiâ vnâ cum Luna intumescit, & subidet. *Aristoteles in admirandis Auditionibus.*

V Vuu iij

In Euripo Taurominitano mare sæpiùs die, ac nocte reciprocatur. *Plinius lib. 2. cap. 97.*

Siculum Fretum ita tumet aliquando, vt horrore perfundat aspicientes: tùmque colores omnes recipiunt fluctus, nonnumquam atrii, cærulei frequenter, sæpe purpurei. Huius sonitum ne reptilia quidem ferre possunt, sed refugiunt ad montium radices. Tempestate autem desinente in sublime effertur vorago, non absimilis serpentum gyris. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

In Siciliâ ferunt aquæ vorticem esse, in quem demersæ aues, reliquaque animalia vitæ restituantur. *Aristoteles in Admirandis.*

In Siciliâ, sicut in Italia aiunt felium morsum esse lethalem, nec vt apud Græcos leuem, & imbecillem. Item muscarum hîc reperiri genus; quæ enecent ad quodcumque aduolarint. *Aristoteles in admirandis Auditionibus.*

In Agro Leontino, & multis aliis huius Insulæ locis frumentum vltro prouenit, etiam non satum. *Diodorus Siculus lib. 11.*

Lepores olim nulli in Siciliâ fuerunt, sed prior eos inuexit Anaxilas Rheginus. *Iulius Pollux.*

Cactus spinæ genus hîc nascitur, nusquam in reliquo terrarum orbe; hunc si calcet ceruus & saucietur, ossa eius nullum sonum edunt, ideoque ad fistulas inutilia sunt. *Antigonus, & Theophrastus.*

In Sicanis, Siciliæ Gente, falsi acidique saporis fluunt fontes. *Athenæus lib. 2. Dipnosophistarum.*

In Siciliâ, Sicanico agro aquæ acescunt, & hîc nascitur Oxalme (liquor est falsi, acidique saporis) quo vt aceto in cuiusdam generis epulis vtuntur indigenæ. *Aristoteles 2. Meteoron cap. 2.*

Circa Pelorum crocus tantâ copiâ prouenit, vt magnis curribus illum exportare liceat quibus collibitum est: ex eo indigenæ strata, scenasque conficiunt. *Aristoteles ibidem.*

In Peloro lacus est qui explorari non potest nisi erutum tenuis; quod vltra est nec explorari, nec attingi licet; qui fecerit malè plectitur; quantum sui immerferit, tantumdem perdit: & profert exemplum hominis qui hîc brachium amisit. *Solinus cap. 11.*

In colle Vulcanio, paratis sacris, si Deus probator adsit, sarmenta etiam viridia ignem concipiunt. *Idem, eodem loci.*

Circa Messanam & Mylas fimo similia expuuntur in littus purgamenta, vnde nata fabula; hîc boues Solis stabulari: purgamenta porro illa tetri odoris non sunt. *Plinius lib. 2. cap. 98. & Seneca naturalium quest. lib. 3. cap. 26.*

Circa Messanam & Mylas hyeme in totum arescunt fontes, æstate exundant annemque faciunt. *Plinius lib. 31. cap. 4.*

Polycritus rerum Sicularum scriptor in mediterraneis lacum esse ait, ambitu suo scutum non excedentem, aquâ resplendente quidem, sed turbulentiore, in quem si quis ingrediatur lauandi gratiâ, in latum extenditur, si iteret ampliùs dilatatur, adeò vt amplificatum spatium 50. etiam viros capiat: verùm ad eam iam mensuram diffusum ex imo intumescit, corporaque lauatum in sublime rapta foras in pauimentum sternit, & mox ad veteris angustix spatium contrahitur; quod & quadrupedibus ingressis vsu venire solet. *Aristoteles in admirandis Auscultationibus.*

Ad Gelonium stagnum fontes duo, ex alio si sumpserit sterilis fœcunda fit; ex altero si fœcunda, sterilis fiet. *Solinus cap. 11.*

Ex Lyco fonte si quis biberit intra tertium diem extinguetur. *Antigonus, & Plinius lib. 31. cap. 2.*

Stagnum Petrensius, serpentibus noxium est, homini salutare. *Solinus cap. 11.*

Iuratur ad lacum Palicorum hoc modo; tabella inscribitur à iurante, si verum dixit supernatat tabula, si mentitur, submergitur, sed qui iurauit falsò non abit impunè, nam morte statim punitur, vt vult *Macrobius*; vel priuatur oculis, vt scribit *Diodorus*; vel igne corripitur, vt ait *Aristoteles*: *Stephanus* vocat fontem Palicentum. *Aristoteles in admir. Audit. Macrobius Saturn. lib. 5. cap. 18. Polemon de Mirabilibus in Sicilia fluminibus, Stephanus, Diod. Sicul. lib. 11.*

Craterum Palicorum aiunt profunditatem esse infinitam, & si in eos boues incidant, aut asini biuigi, aut vaccæ, numquam postea apparere. *Polemon in Mirabilibus fluuiis Siciliae.*

Voragolacus Palicorum rugitum ingentem, atque horrendum emittit: humor autem in altum exfiliens, atque recidens, neque superfunditur, neque subsidit, sed perpetuo agitato motu stupendâ vi emissus in altum se librat ad sex cubitos. *Diodorus Siculus lib. 11. & Aristoteles de admirandis Auscultationibus.*

Templum Deorum Palicorum seruis oppressis per dominos inelementes multum affert auxiliij: nec enim hinc seruos abducere licet, sed inuiolati hinc remanent donec per beneuolos domini arbitros persuasi fide securitatis iuramento datâ, illis reconcilientur. Nec vllus memoriæ proditur qui fidem violarit, tantus metus Deorum illorum Siculos omnes incescit. *Diod. Siculus eodem libro.*

In prato iuxta viam quæ Syracusas ducit fons est, neque amplius, neque aquâ largâ scaturiens, ad quem cum turba numerosa confluxisset, auctus subito præbuit abundè aquarum liberalem copiam *Aristoteles in Admirandis.*

In Sicilia cum pulsus est Dionysius Tyrannus prodigium accidit, ut vno die dulcesceret in portu mare (intelligit portum Syracusanum.) *Plinius lib. 2. cap. 100.*

In Eloro fluuio ad Pachynum pisces adedò cicures, ut è manu edant; Athenæus lupos nominat & ingentes anguillas, & panem è manu sumere scribit. *Apollodorus 1. Chronicon apud Stephanum, & Nymphodorus Syracusius apud Athenæum lib. 8.*

Lacus est ad Agrigentum cui oleum supernatat, & adhærescit Arundinum comis vnde legitur, valèrque ad Armentarios morbos. Dioscorides bitumen vocat, & ait à Siculis vocari oleum per errorem, illòque uti eos ad lucernas. *Dioscorides lib. 1. cap. 100. & Solinus cap. 11.*

Circa Agrigentum lacus est gustu quidem marino, ac naturâ planè diuersâ ab aliis aquis: nam & natandi inscij non demerguntur, sed lignorum in morem supernatant. *Strabo libro sexto.*

Sal Agrigentinus ignium patiens, ex aquâ exilit, *linio.* Sed *Solinus* si igni iunxeris (inquit) dissoluitur vstione: huic si aquæ liquor proximauerit crepirat, veluti torreatur. *Plinius lib. 31. cap. 7. Solinus cap. 11.*

Ager Agrigentinus cructat limosas scaturigines, & ut venæ fontium suffiunt riuis subministrandis, ita & in hac Sicilia parte solo numquam deficiente, æternâ reistatione, terram terra euomit. *Solinus capite vndesimo.*

Circa Sicilia Craterem (*Æthnam* intelligit) riuus flammarum, seu profluuium ignium emicantium latitudine ad stadia quadraginta patet, vix ad tria tollitur. *Aristoteles in admirandis Auditionibus.*

In hoc monte spelunca est, circa quam omnium florum copia nascitur omni tempore, tantâ fragrantia, ut canes occupati hac suauitate odoris lepores nequeant insectari. Nascitur etiam hinc frumentum diuersum & à Siculo, & ab importato aliunde. *Aristoteles eodem loci.*

In cacumine montis *Æthnæ* collis assurgit, & supra collem erigit sese nubes, ad ducentos ferè pedes immota, tranquilla tempesta-

pestate. Noctu autem ex hoc vertice fulgores, interdiu fumus, & caligo apparent. *Strabo lib. sexto.*

Æthna mixtas ignibus niues profert, & licet vastis exundet incendiis, apricâ canitie perpetuò brumalem detinet faciem, ita inuictâ in utroque violentiâ, nec calor frigore mitigatur, nec frigus calore dissoluitur. Claudianus sic expressit,

*Scit niuibus seruare fidem, pariterque fauillis
Durescit glacies, tanti secura vaporis;
Arcano defensa gelu fumoque fideli,
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas, &c.*

Silius autem Italicus — *Stat vertice celsi*

Collis hyems, calidâque niuem tegit atra fauillâ.

Solinus cap. 11. Claudianus de raptu Proserpine lib. 1. Silius Italicus lib. 14. &c.

Aliquando mons Æthna non tantum riuos igneos eiicit, sed & saxa ignita. *Strabo lib. 6. Pindarus, Maro, &c.*

In Agro Catanensi ostenditur locus piorum fratrum Amphinomi, & Anaphix, qui se uiuente Æthnâ parentes humeris imposuerunt; quibus & flamma mirabiliter pepercit, in duas partes secta, & pio sub pondere tutis innoxia fuit. *Strabo lib. 6. Auctor poematis de Æthna, Valerius Maximus lib. 5. cap. 4.*

§. 9. Admiranda Corsicæ veteris.

In hac Insulâ tantum reperitur lapis Catochites, qui adhæret tactis corporibus: quo usum ferunt Democritum Abderitem in Magos depugnatum. *Plinius lib. 36. cap. 10. & Solinus cap. 9.*

Hæc Insula nec boues, nec capras, nec lupos, nec lepores, nec ceruos alit. *Polybius lib. 12.*

Equos alit Corsica, sed paulò supra oues magnitudine, & simias ad humanam ferè effigiem. *Procopius lib. 3. Gothicorum.*

§. 10. Admiranda Sardinia veteris.

NASCITUR in hac Insulâ herba Sardonia dicta, quæ si comedatur rictu ora sic diducit ut ridentium facie intereant qui ederint, unde paræmia, risus Sardonius. *Strabo lib. 6. Solinus cap. 12. Isidorus lib. 14. cap. 6. & alij.*

Parall. Geogr. Tom. II.

XXX

Sardinia est absque serpentibus, sed quod aliis locis serpens, hoc Sardis folifuga, animal perexiguum, & araneo simile, cuius venenum abolerit aquæ nonnullæ in hac Insulâ defluentes. *Solinus cap. 11.*

Hic aqua inuenitur quæ ossa fracta solidat. *Idem Solinus eodem cap.*

Hic etiam aquæ reperiuntur ad coarguendos fures, vtilis. Nam si fur iis oculos obliuerit, & peierauerit, excæcatur; si mentitus non est, clariùs videt. *Idem Solinus cap. 11. & Isidorus lib. 4. cap. 6.*

§. II. *Admiranda in reliquis Insulis ad Italiam, & Siciliam.*

ILVA Insula hoc habet admiratione dignum, quod in iisdem locis, vnde ferrum effossum est, ibidem renascatur, & suo tempore effodiatur, vnde à Marone de eâ sic canitur verè:

Insula inexhaustis calybum generosa metallis.

Strabo lib. 5. Virgilius 10 Aeneidos, Plinius à Seruio citatus, nam locus apud Plinium non legitur.

Insulæ DIOMEDEÆ dictæ volucres habent sibi cognomines, quæ magna humanitate vtuntur erga Græcos, ferocitate in barbaros: pro Græcis Strabo habet *probos*; pro barbaris *flagitiosos*; & eadem volucres eadem purificant. *Alianus lib. 10. de hist. Animalium cap. 1. Antigonus, Lycophron, Antonius Liberalis, Tzetzes, Phile, S. Augustinus lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 16.*

In LIPARA Insulâ aiunt quidam reperiri terram, quâ si ollam obruas, quidquid iniicias elixetur. *Aristoteles in admirandis Auditionibus.*

In eadem quoque Insulâ ignis lucens & conspicuus visitur, sed noctu tantùm. *Idem, eodem loco.*

In medio mari HIERA Insula Æolia iuxta Italiam cum ipso mari arsit, per aliquot dies Sociali bello, donec legatio Senatus piuit. *Plinius lib. 2. cap. 106.*

In Insulis ÆOLIS incendia sunt, quæ quidem interdum sexdecim annis extinguuntur prorsus, decimo septimo verò redeunt. *Xenophanes apud Aristotelem in Admirandis.*

In Liparâ Æoliâ locus est ad quem nemini licet accedere: sonitus enim tympanorum, cymbalorum cum risu, strepitu, plausuque manuum illic auditur manifestè. *Idem Arist. in mirandis Auscult.*

GAVLOS Insula terram habet scorpionibus contrariam, eâ enim scorpiones enecat. *Plinius lib. 5. cap. 7. Solinus cap. 32.*

In eâdem Insulâ Gaulo, neque serpens nascitur, neque si importetur viuit. Immo eius Insulæ puluis vbique gentium angues arcet, scorpiones illicò necat.

LIBER SEXTVS.

De Italia secundùm recentiores.

ITALIA orbis olim delicia vel terror, deficiente Romanorum virtute, facta est præda omnium barbarorum, & nominis sui gloriâ exciuit ex Septentrione atque Germaniâ Herulos, Gothos, Hunnos, Vandalos, qui ad nobilissimæ prouinciæ direptionem avaritiam, crudelitatem, sacrilegia detulerunt. Postremis quoque & patrum nostrorum ferè temporibus Francis, Germanis, Hispanis aperuit Martis Campum, in quo tot præliis tantâ obstinatione depugnarunt, vt mirum videri possit sanguine toties, & tam largiter profuso extinctam non esse illius inuadendæ, vel retinendæ cupiditatem. Ita gens quondam *totius orbis domina* omnium penè populorum accepit iugum, iisque seruiit quos ad seruitutem natos aliquando putauerat. Fallor! orbi potentiùs nunc imperat religione, quàm olim armis, additâque summo Pontifici Christique Vicario plus nunc plumbo valet, atque diplomatis quieta, quàm olim ferro atque exercitibus tumultuosa potuit; non iam imperij sedes & vanæ gloriæ, sed virtutis domicilium, atque sanctitatis.

CAPVT I.

De recentiore Italia in genere.§. 1. *Italiae nouæ nomina.*

RETINUIT apud Occidentales populos antiquum nomen *Italia*: Germani hanc *Welfchland* dicunt: Poloni *Wloska zemia*,
XXxx. ij